GRADSKA BIBLIOTEKA
„JURAJ ŠIŽGORIĆ"
ŠIBENIK
NAUČNI ODSJEK

Poštarina plaćena u gotovom.

SVE TISKANICE
brošure, oglase, osmrtnice, visites, listovni papir i kuverte izradjuje brzo i jeftino „TIPOGRAFIJA" v. Hamiker Vitaliani - ŠIBENIK (kod Sv. Jakova)

NOVA TRIBUNA

Godina VII | Pretplata mjesečno D 6.— Inozem. 10 Pojedini broj Din. 1.50 Čekovni račun br. 34.159 | Petak 21 aprila 1939 | Rukopisi se ne vraćaju. Oglasi se računaju po tarifi. Plativo i utuživo u Šibeniku. | Br. 580

Riječi i djela

Pretsjednik Kr. vlade g. Dragiša Cvetković, lakonskom rečenicom: »Danas politički ljudi treba manje da izjavljuju, manje da govore, a više da rade« — nije samo podvukao svoje ozbiljno i državničko shvatanje današnjice koja zahtijeva rad, i to mudar, savjestan a k tome i brz rad, jer upravo danas kunktatorsko oklijevanje, razvodnjeno govorima, može nam više štetovati, valida kobnije negoli ikada dosada! O vanjskim našim poslovima, na veliku sreću našu, malo njih ima da govori i radi, pa vanjska politika Jugoslavije i za vrijeme g. Dr Stojadinovića i njegova nasljednika, g. Dr Cincar-Markovića, razvija se solidno i korisno po našu mladu državu, kako svjedoče činjenice, osobito posljednjih dana.

Naše unutrašnje političke prilike, sudeći po općem raspoloženju u cijeloj Jugoslaviji i odrazu u javnoj štampi, kreću u pravcu preporoda koji mora da donose zadovoljstvo i državi i naciji, dakle dvama faktorima, kojih harmonija duhovna stvara sreću državnoj zajednici i jamči njen prosperitet i opstanak.

Svako ko objektivno prosuđuje današnje psihičko raspoloženje u Jugoslaviji, uza sve napetosti u Evropi, mora da prizna današnjoj vladi, a napose g. Pretsjedniku Kr. vlade, Dragiši Cvetkoviću, da je preduzeo sudbonosan rad, kakov nije kod nas niko dosada preduzeo. On ga provodi: razumom i srcem i taktom državnika kojemu je lozinka: što više raditi, a što manje govoriti! Stoga i vjerujemo u njegov uspjeh, ako i oni s kojima g. Pretsjednik Kr. vlade pregovara, budu prožeti istim idealima rada i rada na opću, zajedničku korist svih Hrvata, Srba i Slovenaca, ili za dobro naše zajednice — Jugoslavije, u kojoj mora da bude dobro svima njenim sinovima bez razlike plemenske i vjerske. To hoće — vjerujemo — i g. dr. Maček. To hoće i dvije naše najveće političke partije JRZ i HSS. To hoće i svi Jugosloveni! Svi smo, dakle, za sporazum u ime države i nacije!

Pa kad hoćemo sporazum svi — ko nam ga može da spriječi? „Danas politički ljudi treba manje da govore, a više da rade"! I upravo ti ljudi neka poslušaju mudri savjet g. Pretsjednika Kr. vlade.

Oči cijele Jugoslavije uprte su u g. D. Cvetkovića i g. dr. Mačeka.

širite N. TRIBUNU

Je li vam jasno?

Ko prati ovu brzicu događaja kroz samih nekoliko posljednjih mjeseci, a nije rob simpatija i antipatija bilo čijih ideologija i stoji na čvrstom temelju jugoslavenske, državnonacionalne svijesti znajući tijek sudbine Hrvata, Srba i Slovenaca od njihova dolaska u ove krajeve do današnjih evropskih potresa i njihova talasanja okolo Jugoslavlje, oslobođene i ujedinjene, svijesne što je u realnosti po priznanju Evrope i po političkoj vjeri iskrenih Jugoslovena, taj se može upitati i upit upraviti izvjesnom broju sinova naše države: Je li vam jasno danas da nije Jugoslavija ono što ste o njoj govorili kad bezdušno ustvrdiste da je Jugoslavija — fikcija? Može li jedna fiktivna država, dakle, takova koja postoji samo u nečijoj neobraziji ili u mašti fanatičnih njenih vjernika i branitča da mirno, dostojanstveno, mirnih i čvrstih živaca, **očekuje i dočekuje sudbonosne događaje** pred kojima, više ili manje, strepi Evropa?

Pogledajmo istini u oči. Mi nismo ni stara ni silna kakova imperija poput Engleske, Francuske, Njemačke ili Italije; znamo dobro koliki smo brojem i prostorom; poznajemo važnost i vrijednost svojih granica; uvjereni smo u moralnu i materijalnu sposobnost svoju. Shvativši stvarno položaj naše mlade države, obogaćeni iskustvom naše hiljadugodišnje istorije, vrlo slabo naklone nama, pa stoga ne razmaženi ne postadosmo mekušci, već naprotiv pokazaše oni heroji Balkanskog i Evropskog razboja od 1912—1918, što je najveće i najblagorodnije, što je najnesebičnije i najidealnije u jugoslovenskoj, prekaljenoj i nesalomljivoj, kolektivnoj duši.

To razdoblje od šest godina, koje za sve Jugoslovene više vrijedi od onih minulih deset stoljeća naše rasparčanosti, pa bila ona sjajna ili tamna, pa se zvala srpska, hrvatska ili slovenačka, tih samih šest godina evolucije i revolucije, preporoda i uskrsnuća našega: stvorilo je ovu Jugoslaviju koja danas stoji neustrašivo, vjerujući u svoju vlastitu samoobranu, kao suverena država, pripravna da brani samo svoje, nikome oteto, a i ne sanjajući da u tuđe dira. Ona poštuje sve svoje susjede, hoće da živi u prijateljstvu s njima; ona se nikada nije ogriješila o svetost svojih starih prijateljskih obaveza, a novih prijatelja stekla je svojom mudrom i iskrenom diplomatskom ispravnošću.

Mudra je ona italijanska poslovica: L'esperienza genera sospetto! Iskustvo nauči čovjeka da sumnja! A sumnja je početak svakom filozofiranju. I naše političko filozofiranje i manevranje, a napose diplomatska vještina, nije od jučer, već je kontinuitet i tradicija od dalekih vremena koja se je morala osobito da razvije kod jednog dijela naše nacije, kod Srba! Nije mi ni na kraj pameti da laskam braći Srbima, ali otkad se zna za njih, oni su se morali, da tako reknem, u diplomatskoj znanosti i umjetnosti, i ter kako školovati i kod kuće i na strani, jer su sami vodili svoju spoljnu politiku. Njihovo dugo iskustvo naučilo ih je sumnjati u lijepe riječi i obećanja, a vjerovati djelima, osobito u časovima teških iskušenja kroz jezovitu i krvavu daleku i bliska prošlost. Stoga od pok. Pašića do g. Cincar-Markovića vođenje naše vanjske politike na zavidnoj je visini i daje Jugoslaviji jamstvo za njenu sigurnost i u današnjim, kritičnim i rizičnim događajima.

Uza sve naše unutrašnje trzavice koje moraju prestati, jer zajednički hoćemo da ih nestane, a bile bi odavno iščezle da od njih lijep broj ne živi, mi, u današnjim, teškim i ozbiljnim danima ne bismo mogli ni jednog trenutka mirno da živimo kad ne bi Jugoslavija bila spremna i sposobna da sama sebe brani i odbrani, ako bi se bilo kome prohtjelo da dira u naše svetište, u našu državu.

Bismo li mogli mi ovako govoriti kad bi naša država bila fikcija? Je li vam jasno, vi Tome sumnjivci?

Teško Jugoslaviji kad bi njenom sudbinom odlučivali oni koji je htjedoše proglasiti, kod kuće i vani, fikcijom! Ali na žalost njihovu, a na sreću našu ima ko će dokazati da Jugoslavija postoji, i to spremna, jaka, neustrašiva i nepobjediva ako se iko drzne, iznutra ili izvana, da se titra njenim svetinjama!

Jugoslavija kao zajednička kuća Srba, Hrvata i Slovenaca, kao suverena država sa svojom narodnom dinastijom, sa svojom legendarnom vojskom, sa svojom vanjskom politikom i unutrašnjim preporodom, realna je nacionalna nužda, faktor je i branič mira evropskog, a prvakinja je balkanske solidarnosti! S toga je cijene i poštuju njeni stari i novi prijatelji.

Je li vam jasno, nevjernici, da fikcija ne može postići ovakve posljedice?

Dr. M. P.

DALMACIJA I SPORAZUM

Tko je god upoznao stanje duševne nategnutosti, što ga je u ovim krajevima, kroz 20 godina, podržavalo konstantno pointiranje i beskonačno rješavanje uvijek pendentnog i aktuelnog pitanja sporazuma Srba i Hrvata, taj mora ne samo iz patriotskih nego i iz psihičkih motiva nastojati, željeti i raditi, da se ovaj problem bezodvlačno riješi; eda čim prije izađemo iz opasnog circullus vitiosusa na jasan, ravan i bolji put, koji bi vratio umirenje duhovima i poveo narodne mase ljepšim i konstruktivnijim ciljevima. Naročito je to nužno u današnjoj turbulentnoj evropskoj situaciji, koja nas sili, da osjećaje i strasti podredimo razumu. Stoga najnovije, plemenito i ozbiljno nastojanje naših kompetentnih političkih faktora, da se konačno likvidira interni spor Hrvata i Srba, ispunja svakog svjesnog rodoljuba osobitom radošću.

Ali da to veselje, što nam ga spremaju akteri sporazuma — nakon dugog i nestrpljivog iščekivanja — bude potpuno, veličanstveno i harmonično, potrebno je, — DA POSTIGNUTI SPORAZUM BUDE JEDNAKO PRAVIČAN I KORISTAN ZA SVE DJELOVE NAŠE DOMOVINE.

Sa tom željom, koja me inspiriše, publikujem ovaj članak kao svoj skromni prilog sporazumu. U čije ime on govori, kazat će moji politički protivnici? Odgovaram im: sa pravom i dužnošću građanina, koji ništa manje nego bilo koji drugi građanin, voli čitav narod i Jugoslaviju; ali koji dublje, intenzivnije i zanosnije nego Hrvatsku, Srbiju, Sloveniju, Bosnu, Crnu Goru itd. voli svoju najužu domovinu, rodnu Dalmaciju.

Dalmacija i njeni interesi diktiraju mi, da u času kad se »plug narihtava«, koji i nju treba da prekore, postavim javno ovo pitanje: **HOĆE LI i DALMACIJA SA SPORAZUMOM BITI ZADOVOLJENA I ZADOVOLJNA?**

Fiksirajući to pitanje jasno i otvoreno, pokušaću, da o njemu iznesem objektivno i precizno neke značajne konstatacije, koje su očite svima stvarnim Dalmatincima, bez obzira kojoj političkoj stranci pripadali; pa makar moj članak naišao na kritiku fantasta, koji opijeni partijskim katekizmom nerado silaze na tlo stvarnosti.

Kao što je notorno, Dalmacija i ako je još 60-tih godina prošlog stoljeća, preko svoje narodne stranke, isticala političku tendenciju sjedinjenja sa Hrvatskom nije s njome bila sjedinjena ni do propasti Austro-Ugarske. Od Ujedinjenja Dalmacija je, kao i ranije, živjela svojim samostalnim političko-upravnim životom, a i danas tako živi. Podjelom države na banovine Dalmacija je proširila svoje upravno područje i na neke bosansko-hercegovačke srezove, koji gravitiraju prema moru, te je po upravnom rangu bila izjednačena sa svima ostalim banovinama a njezin centar Split izjednačen je sa Zagrebom, Ljubljanom, Sarajevom itd. Primat na Jadranu, što ga je Split kao centar uživao po geografskom položaju te historijskom pomorsko-privredno-kulturnom pozivu, bio je upotpunjen i još jače učvršćen kada je Split postao političko-upravni centar velike Primorske Banovine.

Time su Dalmacija i Split dobili ono što su davno u historiji bili izgubili i oni nisu mogli danas da

traže bolju i zavidniju ulogu i poziciju. Jedino što su mogli i morali zahtjevati, kao i ostale Banovine, to je širu decentralizaciju vlasti i ekonomsko finansijske ustupke, te jaču orijentaciju gospodarsko trgovinske politike čitave države prema našem moru.

Međutim hrvatski narodno-politički pokret, koji pored ostalog naglašava teritorijalnu cjelokupnost hrvatskih zemalja, kako je poznato, teži za takvim državnim preuređenjem prema kojemu bi Dalmacija imala da izgubi sadašnji rang; a Split da ne bude jednak nego podređen Zagrebu. Tako izgleda da nam se sprema po svima jasnim indicijama. I ako se to dogodi, onda bi neminovna posljedica bila da bi specifično »horvatsko«, brzo došlo u sukob sa specifično »dalmatinskim« što je nama svojstveno i što ne može da se upokori i transformira po ničijem diktatu.

To su neosporne činjenice. I kad smo toga svjesni onda akteri sporazuma s jedne i druge strane treba da znaju, da DALMACIJA NE SMIJE NIŠTA DA IZGUBI OD ONOGA ŠTO DANAS IMA, NITI BI SPORAZUM BIO PRAVEDAN, KADA BI BIO NA ŠTETU DALMACIJE. Jer kada se sa svih strana, iz punih grudi, vapi za »RAVNOPRAVNOŠĆU«, tada i Primorska Banovina ima moralno pravo da štiti svoje pozicije baš u duhu ravnopravnosti. Dalmacija, kao stara kolijevka hrvatske državnosti i kulture i pijemont jugoslovenske misli imala je jednom i politički primat što ga je izgubila, pa ako ona danas nažalost ne teži da ga ponovno proširi van svog područja, ima barem pravo da potpuno sačuva, na svom području, što je moguće veću političko-upravnu samostalnost i obzirom na svoju tradiciju i obzirom na jaki kulturni nivo i spo»obnosti svojih rođenih sinova, koji i na političkom polju ništa ne zaostaju za ostalim političarima u državi, bez obzira kojoj stranci pripadali. ZATO AKO SPORAZUM HOĆE DA BUDE POTPUN I TRAJAN, NE SMIJE SE DOZVOLITI, DA DALMACIJA DOŽIVI »CAPITIS DEMINUTIO« Neka u njegovi tvorci i o tome dobro promisle, pak će lakše i uspješnije rješiti težak problem i na zadovoljstvo Primorske Banovine.

SPLIT, aprila 1939.

Dr BRANKO RADICA.

Kroz novine

„NOVOSTI" od 18 o. m. i „SAMOUPRAVA" od 19 o. mj. prenose iz Nove Tribune u izvodu članak „Drago nam je".

*

„JUGOSLOVENSKI LLOYD" zamjera sporosti u likvidaciji zemljoradničkih dugova sa strane Privilegovane agrarne banke. Iz izvještaja banke vidi se da njeno činovništvo savladava ogroman posao. — Prema tome biće kriviica na komplikovanom poslu kako ga je odredila Uredba o likvidaciji.

*

„JUGOSLAVENSKI LIST" javlja: Svećenik u - fesu. - Danas oko podne prošla je kroz Kraljа Petra ulicu, pjevajući dalmatinske pjesme, grupa đaka iz Splita, koji se nalaze u Sarajevu na ekskurziji. Svi su bili u fesu, pa i njihov vođa profesor - svećenik. To je izazvalo interes hod prolaznika. - - - - Kako čujemo, radi se o ekskurziji iz Sibenika, a ne iz Splita.

*

„JUGOSLOVENSKI LLOYD" donosi na uvodnom mjestu članak: Autocesta Split-Sarajevo. Ministarstvo građevina izjavilo je da je građenje ove ceste ušlo u šestogodišnji program rada, te da su već na terenu izvršene prethodne studije. Lloyd ukazuje na prednosti koje imaju autoceste nad željezničkim prugama, osobito s obzirom na njihovu rentabilnost.

*

„POLITIKA" javlja da je u Splitu održana konferencija o unapređenju saobraćaja na Primorju. Na sastanku u Zagrebu (20 o. mj) iznijeće pretstavnici splitske, dubrovačke i zagrebačke komore svoje definitivno gledište po ovom pitanju.

*

„JUGOSLOVENSKI LLOYD" donosi vijest o ponovnoj uspostavi poslovanja Štedionice Primorske banovine, koje je bilo lanjske godine obustavljeno. J. L. piše da lanjska odluka banske uprave o obustavi poslovanja nije bila dobro promišljena, jer se je poslovanje štedionice lijepo razvijalo, što se osobito vidi iz računskih zaključaka te štedionice.

*

„VREME" javlja da je nas najnoviji kontratorpiljer „Beograd" napustio brodogradilište u Nantes-u i otplovio za Split.

KO JE KRIV RASULU ČEHOSLOVAČKE

Anketa u Pragu i u Bratislavi. - Češki i slovački intelektualci o pozadini politič. i kulturnih suprotnosti.

Pozadina 14 marta

Historijski zaključak koje je primio parlamenat autonomne Slovačke dana 14. marta 1939. bijaše kobniji od minhenskoga.

Kad je praška javnost doznala za bratislavsku odluku, kojom se kida i zadnja veza — stvorena god. 1918 - a proglasuje se samostalna slovačka država, nije niti jedan dan vjerovalo da bi se mogla održati samostalna Češkomoravska država. Uistinu se na bratislavskom »sajmu« odlučila i sudbina drugoga dijela države, koja je tu ostala bez jednoga od dvaju svojih stožernih nosilaca.

Kad budu pozniji historici pisali o udesu čehoslovačke republike, moraće uvijek polaziti sa bratislavskih zaključaka od 14. marta. U dvadeset godina zajedničkoga života Čeha i Slovaka samo je jednom sva težina konačne odluke bila jedino na slovačkoj strani. Samo jednom imala je Bratislava da odluči o zajedničkoj državi Čeha i Slovaka bez ikakva uticaja Praga na njezinu odluku. — Glavno glasilo slovačkih krugova »Slovak« mišljaše tada, da je pravdi zadovoljeno, te je 15. marta pisao: »Od 6. oktobra. od historijskoga žilinskoga sporazuma, slovački je narod pod vodstvom svojih vođa koračao k izgradnji slovačke državnosti. Samostalna slovačka država bijaše geslo slovačkih državnika i politika u minulom polugodištu, dok ih to geslo nije dovelo do 14marta. A za tim geslom stajaše — toga neka niko ne zaboravi — sav slovački narod«.

Danas smo još preblizu tom sudbonosnom događaju, a da bismo ga mogli objektivno i svestrano prosuditi. Zaključak što ga je primio slovački parlamenat po poruci Dra Tisa — uz isključenje javnosti, — dobiće možda kada kasnije svoje obrazloženje, bez kojega je — za sada — premalo jasan. Svi komentari, pa i „Slovakov" službeni komentar, nepotpuni su, štaviše i krivi, ako ne znamo prave pozadine događaja, koji su se onako dramatski razvijali između 12. i 14. marta. Da su ti događaji u uzročnoj vezi sa sa nizom drugih pojava i događaja i da su samo logična konsekvenca razvoja prilika u onom dijelu Evrope, vidi svako ko to malo bolje promotri . . . .

Nameće se pitanje: Je li se moglo izbjeći kobnim ožujskim događajima? To će se pitanje češće poviačiti, a konačni odgovor moći će dati historik iz dalje perspektive. Ipak prevladuje mnijenje da bi tješnja i čvršća povezanost Čeha i Slovaka bila zaprečila rasulo zajedničke države i njegove posljedice.

Zašto i zbog čega su se onda Česi i Slovaci tako pocijepali te su napokon prekinuli sve veze, koje su se činile sudbonosnima za narodni opstanak jednih i drugih?

Koliko su tome pridonijeli drugi, ostavljamo po strani; nas ovdje zanima što su i koliko su skrivila oba brata te su se nakon dvadesetogodišnjeg zajedničkoga života rastavili i svoj — da tako rečemo — državnopolitički brak razvrgli.

O tom smo pitali neke ljude i u Pragu i u Bratislavi. U silnom metežu i vrtlogu događaja, u tragičnom raspoloženju na jednoj a u pobjednoj opojenosti na drugoj strani, te zbog silne užurbanosti i zaposlenosti na jednoj i na drugoj strani, nismo mogli dobiti izjava ni tako zvanih službenih ljudi, ni izjava političara prijašnjega režima, stoga se moramo ograničiti na razgovore s intelektualcima i posmatračima izvan kruga onih, koji su mogli neposredno djelovati na razvoj prilika. No, možda su te izjave u nekom obziru još i dragocjenije od mnijenja ljudi koji bi u ovom trenutku morali jedan drugoga optuživati ili bi odgovarali poznatim frazama iz neke uljudnosti prema strancu koji s njima razgovara. Naši razgovori ostaju, iz razumljivih razloga, anonimni. U njima se pak kratko i sažeto zapažaju mnijenja, mišljenja, strujanja i nazori koji nisu obična lična mišljenja. A jasno je da putne bilješke iz razgovora sa znancima i neznancima osvjetljuju samo neke strane pitanja te ga ne mogu ni izdaleka iscrpiti.

Što kažu Česi

Razloga našem rasulu — reče mi odlični češki intelektualac 12. marta, kad se već jasno vidjelo kako se razvijaju prilike u Slovačkoj — ima više, ali najglavniji je što smo se premalo poznavali. Osobito je u današnje doba opasno govoriti o jedinstvenom narodu, dok međutim premalo i prepovršno poznaš onaj dio naroda koji bi centralistična (unifikatorna) politika htjela unificirati. Odatle — vjerujte — rađaju se mnogi nesporazumi i izviru različite sumnje, sumnjičenja i optuživanja, koja često otešćavaju, truju i ogorčuju međusobne odnošaje. Ja sam sam potpuno uvjeren da su Česi i Slovaci jedan narod, ako obilježja narodnosti gledamo u tijesnom jezičnom jedinstvu, u kulturnoj tradiciji i u najtješnjoj vezi narodne elite u svrhu očuvanja zajedničkog opstanka. Ta, navedite mi koji veći narod u Evropi u čijim dijalektima nema toliko razlika koliko između češkoga i slovačkoga: jedva je šestina jezičnoga blaga različita, a ostalo su gramatične i pravopisne lako razumljive osebujnosti. Razlika u mentalitetu niti drugdje na smetanju jedinstvu naroda: Kakva je na pr. razlika između sjevernih i južnih Francuza i Talijana. Sa Slovacima imamo mnogo zajedničkih kulturnih tradicija sve do Lj Štura a po njegovoj jezičnoj reformi sve do oslobođenja. Kad su bili Slovaci u Ugarskoj ugnjetavani, njihova je inteligencija — osim dijela katoličkoga svećenstva — bila s Česima u tijesnom doticaju. Danas nam neki spočitavaju da smo mi Česi iz hegemonističkih razloga izmislili teoriju o narodnom jedinstvu sa Slovacima, međutim činjenica je da su davno prije rata dolazili k nama izobraženiji i učeniji Slovaci zadojeni tom idejom, i da je sve do zadnjega vremena bilo u Slovačkoj mnogo Slovaka koji su tu ideju vjerno ispovijedali i propovijedali bez obzira na to do kojih su granica dopuštali primjenu njezinu. U nas nije niko silio Slovake da budu nešto što oni ne će da budu, međutim sami Slovaci nisu bili jednoga mnijenja s obzirom na svoju individualnost. To je posve razumljivo za onoga koji hotimice ne povećava i ne ističe postojeće razlike a ravna se po onome što nas veže i spaja, ali to ne razumije onaj ko vještački pravi, povećava i gomila razlike. Drugi su narodi okolo nas postali iz mnogo heterogenijih plemena, a danas su čvrsti: mi nismo imali te sreće.

Ipak niko od Čeha nije zbog toga ideala bio za silu protiv Slovaka. I Česi su sudjelovali u razvoju slovačke kulture, pisali su slovački i razrađivali slovačku osebujnost: Nama bijaše glavno da budemo prama vani, gdje se radi o našoj historijskoj biti, jedno državno biće. Stoga smo i nastojali oko oslobođenja Slovaka, koji se bez Čeha nikada ne bi bili oslobodili, kako to priznaju i najzasukaniji separatiste. »Jutro« (Svršiće se)

Produljen je rok za prikazivanje Prijava za dosuđenje vlasnosti zemlje, tiskanice u tu svrhu kao i Zurnj predlog Katastr. „pravi Obligacije i obračuna dobivaju se u »Tipografiji« Šibenik

Kijač Amerike

Stigla je poruka Evropi: apel g. Ruzvelta Njemačkoj i Italiji. Stotine miliona ljudskih bića žive u strahu od novoga rata, koji bi pogodio i unesrećio ne samo sadašnje čovječanstvo nego i buduće, ne samo pobijeđene nego i pobjednike i neutralce. Ali ima bolji i humaniji izlaz iz mučne situacije, a taj je da čovječanstvo izbjegava rat, ako ne za sva vremena a ono barem za izvjesnu budućnost, makar za deset godina. Onda bi se proradilo na smanjenju naoružanja, čime bi se oslobodili kapitali i poboljšali uslovi za život, koji bi prostrujao novim snagama upotrebljavajući svoje snage za privredu i slobodnu izmjenu dobara.

Ovo je sadržina apela g. Ruzvelta. Apel je upućen direktno pretstavnicima Italije i Njemačke, jer Amerika vjeruje da od ovih dviju zemalja proizlazi uznemirenost svijeta i opasnost od rata.

Apel sam po sebi ima svoju vrijednost; ali odgovor Evrope kaže da se zasad stanje nije promijenilo. U javnom mišljenju izbile su dvije struje, jedna u Engleskoj i Francuskoj, druga u Njemačkoj i Italiji. Dok prve države pozdravljaju akciju g. Ruzvelta, ove druge je odbijaju ne nalazeći da ona izlazi i iskrenih pobuda. Štampa Rajha pogotovo smatra da bi desetogodišnji period mira dao Engleskoj i njenim prijateljima dovoljno vremena da se spreme na rat, u koji sada ne mogu ući jer još nisu dovoljno spremni. U Rajhu se također misli da bi u periodu mira i komunistička akcija mnogo dobila. Ukratko, vjeruje se da američka akcija ima namjeru da pod vidom humanosti pogoduje jednom frontu na štetu drugoga.

Tim nepovjerenjem ova je akcija zasad propala. Amerika je uputila apel Evropi, kako samo kaže, ne iz sebičnih razloga, niti iz straha ili slabosti, nego iz ljubavi prema ljudskom rodu. Iz ovih samih riječi kao da se osjeća neka bojazan da apel neće biti prihvaćen. Jer danas u svijetu više znače strah, slabost ili sebičnost nego ljubav prema ljudskom rodu, a današnja svjetska politika vodi se više praktičnim razlozima nego moralnim pobudama.

Apel Amerike nema karakter ultimatuma, pa prema tome u njemu nije sadržana nikakva prijetnja za slučaj da ne bude prihvaćen. Zato može da mu slijedi sa strane Amerike dalja nezainteresovanost ili reakcija. Ono prvo vjerovatnije: time Amerika otklanja od sebe odgovornost za eventualne dalje događaje u Evropi.

U ovom dijelu svijeta danas je sva pažnja usredotočena na Sredozemno More, na njegova vrata i glavne baze, Zato je važan stav svake pojedine države na Sredozemnom Moru, koliko nepovlačenje italijanskih trupa iz Španjolske, toliko i stav Turske, koja drži ključ od Crnoga Mora.

Ruzveltova poslanica nije ni na jednoj strani smanjila užurbanost, niti su radi nje prekinuli pripreme ni oni koji su je pozdravili kao ni oni koji su je odbili.

Jadranska plovidba d.d.-Opravništvo Šibenik priređuje u nedjelju IZLET za SKRADIN i SLAPOVE KRKE
Odlazak iz Šibenika u 14 sati.
Cijena D. 12.— Djeca plaćaju polovicu

Drogerija JOSIP IPAVEC
Foto potrepštine, droge, kemikalije, kozmetika. — — — — — ŠIBENIK

„TVOKAPS"
Tvorničko skladište kapa i šešira na veliko i na malo. — SPLIT (Filijala Šibenik)

Dva posla

rade se u isto vrijeme. Jedan rade odgovorni i svjesni, drugi neodgovorni. U Zagrebu drije političke ličnosti rade posao pun odgovornosti, posao istorijskog značaja. Javnost još ne zna detalje toga posla, ali mirno očekuje i s izvjesnim pouzdanjem. Sporost toga posla ne tumači bespotrebnim odugovlačenjem ili zatezanjem nego s vjerom da se radi razborito, mjereći sve, posmatrajući sve mudrim državničkim okom, sa svješću o odgovornosti pred savremenicima i pred budućim pokoljenjima. Sporost je u ovom slučaju znak treznoće, političkog razbora. Pet šest dana više, pa i toliko mjeseci ne znači ništa ako se posao valjano obavi, ako bude zdrav posao.

Od toga posla, koji se zove rješenje hrvatskog pitanja, iako se u javnost ne daju nikakva saopćenja, znamo bar nešto malo. I to malo, samo je naizgled malo, a u suštini je bitno: granice, dinastija, državno jedinstvo. A ono o čemu se raspravlja može biti pitanje autonomije, decentralizma. I ništa preko toga. Ljudi odgovorni i svjesni razumiju dobro današnje vrijeme, opću nesigurnost u svijetu i ne mogu da postave u svom radu nikakav drugi princip nego ovaj: naša domaća pitanja rješavamo mi sami, kao braća, gledajući pri tom na dobro svakog dijela naše državne i krvne zajednice a time i na dobro cjeline. To je jedan posao.

A ima i drugi posao. Obično je da se dva posla obavljaju najednput: jedan radi, a drugi hoće da ruši. Jedno su radenici ozbiljni, svjesni i odgovorni; a oni drugi neodgovorni, a da li svjesni — to ne znamo. I to je svuda po našoj zemlji; da izvjesni elementi koji dra Mačeka smatraju svojim vođom ometaju taj njegov rad, za koji će on nositi odgovornost pred istorijom. Ne treba stati na gledište unitarističko ili jugoslovensko, dovoljno je osjećati se Hrvatom i željeti sebi dobra, pa da se osude izvjesni postupci. Te postupke - ni one koje smo sami vidjeli, ni druge - nećemo ovdje navoditi. G. dr. Maček postavio je svoje zahtjeve, a ako je on ustinu pretstavnik i opunomoćenik Hrvata da vodi pregovore, a Hrvati su mu dali puno povjerenje u decembarskim izborima onda je izvjesna kampanja, i kad je javna i kad se širi šapatom i „u povjerenju", najblaže rečeno deplasirana, ako ne defetistička i usmjerena na jednom zlom namjerom rušenja svega pozitivnog.

Utješno je što razbor prevladuje, pa ova kampanja ne može da postigne cilj.

NAJBOGATIJI GURMANSKI RESTAURANT
Hotel sa moderno uređenim sobama
Zlatni Fazan - Split
IZBOR PRIMORSKIH SPECIJALITETA
Glavno sastajalište splitske i šibenske publike

SPLIT
ZA TURISTIČKU PROPAGANDU

Neredi na gradskim putevima i uzroci brzog propadanja novih šprameksiranih ulica

O predmetu pod naslovom kao i glede pitanja o izvorima gradskog blata i još češće o oblacima zagušljive prašine, ja sam kao član zdravstvenog odbora, prošle godine upravio gradskom poglavarstvu i turističnoj propagandističnoj centrali jedan opširni i detaljan podnesak u kojem sam potanko iznio uzroke raznih predmetnih nereda i nedostataka, a pokazao putove i sredstva kako se oni mogu jeftinije i radikalnije u zametku sprečavati. Ovaj podnesak zbog njegove opsežnosti alarmartnih podataka i tugaljivih izvoda i opažanja nisam još htio objelodaniti, ali vidjevši da se spomenuti neredi niti u novoj turističnoj sezoni ne ispravljaju, to ću mjesto rasprave, iznijeti samo jednu običnu sličicu iz našeg svakočasovnog uličnog života — odnosno saobraćaja, a koja može da donekle dokaže bar dio ovih naslovnih pitanja

Ja, da se ne izlažem raznim neugodnostima i opasnostima od jurnjave naših objesnih i neukrotivih vozača, najradije prolazim kroz zabitne uličice i zapuštena gradilišta, ali prekjučer sam poslom morao proći uz Zrinsku ulicu i biti ponovni očevidac nekoj nezgodi na cesti, neredu ili nepodopštini, odnosno redovnom zbroju svega toga. Ispred mene je kolnikom jedan konj na trošnim kolima naporom vukao golemi brijeg kamenog uglja. Što je bilo sitnijeg materijala to je već ranije iz šupljih kola putem ispalo. (Ovo je prosipanje neizbježno potrebno kako Splićani nebi i uz špraneksirane ulice, zaboravili na svjoje tradicijonalno blato i prašinu, a za čije kratkotrajno natapljanje općina troši visoke iznose i to za pogon i uzdržavanje motornih poljevača, umjesto da prašinu i smeće skuplja sa motornim kolima ili da izvore iste u zametku a jeftinije ugušuje.) Gore spomenuta nova špramekširana ulica bila je kroz kratko vrijeme već tri puta krpljena a što nije ni čudo obzirom što bi oštra konjska kopita vlačeći uzbrdo prekrcana kola lako oštečivala i bolje kolnike a nekmoli upitni rad i materijal (muju) naših novih špramekširanih puteva.

Nego da se vratim na ispred spomenuta kola.

Pod kišom batina i uz gromku prijetnju uobičajenih gnjusnih i bogumrskih psovki i kletvi kočijaša, konj je napokon dovukao kola do raskrsnice ispred sudbene zgrade, ali tu se trošna kola pod teretom brijega raspala a teške se gromade lomljavom rasule po cesti. Srećom u blizini nije se desilo prolaznika, pa obzirom što nije bilo javne nesreće, (malo je samo put oštećen), tu službujući i uslužni saobračajni redar nije imao što da uređuje. Što pak nije primjetio da kola nemaju broja, da su bila trošna i preopterećena itd. to se za te propuste istog ne može kriviti a to s razloga što on po svoj prilici za sve to nema ni potrebna uputstva, a saobračajne propise savremenog doba vjerovatno da ne pozna ni njegov pretpostavljeni starješina-činovnik sa drugog rezora, a koji ako ih je eventualno naučio, ipak u svojoj prezaposlenosti ne nalazi vremena da podređeni personal poduči. Bože moj, ta ne može se tražiti i od mlađe generacije da bi ona, kao i starija, imale smisla i ljubavi za svoju dužnost, pa ulagala eventualno i bez honorara još i vanrednog i prekosatnog vremena i rada za javno dobro i boljitak svoje uže i šire otadžbine. Koještina! Ovakova pitanja i zahtjeve u naše materijalističnо doba, postavljati, to je smješno ili bar nesavremeno.

Najžalosnije je pak što su slične pojave vrlo općenite u našem javnom životu.

Inž. M. ALAČEVIĆ

ZLATARIJA
G. B. VALLE - SPLIT
VLASTITA RADIONA — OTEMELJENA 1882.

Ispiti privatnih učenika na drž. r. gimnaziji u Šibeniku

1) Svaki učenik, (po čl. 6 Pravila o polaganju privatnih i dopunskih ispita u srednjim školama), navešće u SVOJERUČNO napisanoj molbi, razloge zbog kojih želi da polaže privatno ispit. Uz to će se iznijeti kratak opis svog dotadašnjeg školovanja, kao i to da li je, i u kojoj srednjoj školi i po koji put polagao ispit iz razreda iz koga sada želi polagati ispit. U molbi će molilac navesti ulicu i broj kuće u kojoj stanuje.

Uz molbu se ima priduriti:

a) posljednja školska svjedodžba;

b) ovogodišnje uvjerenje nadležne vlasti o vladanju kao i o mjestu stalnog stanovanja njegovih roditelja ili njegovu svjerovljenom fotografijom;

c) ako se prvi put u ovoj školi javlja za ispit, podnijeće i krštenicu;

d) ovogodišnje uvjerenje nadležne poreske vlasti o veličini neposrednog poreza. Ovo uvjerenje ima da glasi na ime oca, matere i učenika.

MOLBE SE PODNOSE DO 10 MAJA. POSLIJE OVOG ROKA MOLBE SE NE UVAŽUJU. Molbe za polaganje privatnih ispita mogu da se upućuju SAMO preko gimnazije u kojoj se želi da polaže. Molbe upućene izravno kr. banskoj upravi ili Ministarstvu zateže postupak na štetu molioca.

Molbe moraju se taksirati za svaki niži razred taksenom markom od 40 p— din. više 10:— din., a za svaki viši razred taksenom markom od 60:— din. više 10:— din. Ako u jednoj molbi traži da polaže više razreda, tada molilac taksira molbu, osim razredne takse, samo jedan put sa 10:— din.

Privatni učenici koji žele da polažu ispit za prvi razred, moraju prethodno položiti p r i j e m n i ispit, što također treba navesti u molbi. U tom slučaju molba se mora taksirati posebno i za prijemni i to: državnom taksenom markom od 40.— din.

Privatni učenici ne mogu polagati ispite za više razrede, ako prije ne polože niži tečajni ispit, u slučaju da ga nisu već ranije položili. Za niži tečajni ispit treba biljegovati molbu taksenom markom od 40 din. više 10 din., a za viši tečajni ispit od 60 din. više 10 din.

Po članu 10 istih pravila nikome se ne može odobriti da neki predmet koji se po programu uči u dotičnom razredu, zamjeni kojim drugim predmetom koji se u tom razredu ne uči. Tako isto ne može se niko osloboditi polaganja ispita iz pojedinih predmeta, osim iz gimnastike, ako za to ima organskih nedostataka, što se mora potvrditi liječničkim uvjerenjem.

2) Učenici, koji su bili otpušteni po čl. 54 Zakona o srednjim školama, imaju da do gore označenog roka tj. do 10 maja prikažu molbe za ispit. Molbe se moraju taksirati sa 10 din. i za svaki premet po dinara 30.—

3) Privatan učenik može polagati u jednom roku ispit najviše za dva razreda i tečajni ispit.

4) Rok za privatne i razredne pismene i usmene ispite, kao i za niži i viši tečajni ispit, biće naknadno objavljen.

Direktor u z.,
Dr. JAKŠA HERCEG

2500.— DIN. TREBATE da si stvorite stalnu zaradu — egzistenciju kod kuće.
Pišite: »Mara« Maribor — Pletionica—Razašiljalnica trikotaža.

Trgovina mode „a la ville de Paris"
Jakša Žuljević - Split
Specijalna prodaja muške poni. robe

Akcija za asanaciju malaričnih krajeva sjeverne Dalmacije

Ovih dana održana je u Prirodoslovnom društvu u Splitu, u prisustvu bana g. dr. Buića, prestavnika higijenskih i drugih vlasti, konferencija za asanaciju malaričnih krajeva sjev. Dalmacije. Tom prilikom je g. dr. Nežić, zamj. šefa Higijenskog zavoda u Splitu održao predavanje o tom pitanju iznijevši strahovite posljedice koje već godinama more stanovništvo ugroženih krajeva.

Ova korisna akcija još je u toku te se razne diskusije i konferencije o ovom pitanju redovito održavaju.

U vezi sa ovom akcijom je i član splitskog općinskog zdravstvenog odbora g. ing. Mirko Alačević uputio Higijenskom zavodu u Splitu pretstavku, u kojoj govori o potrebi asanacije poljudskih močvara i suzbijanju komaraca u ovom dijelu splitske periferije i Sjev. Dalmacije, te o nekim drugim higijenskim pitanjima.

Interesantno je što ovu smišljenu i dobro organiziranu akciju vodi g. ing. Macanović direktor Trgovačke akademije i pretsj. prirodos. društva u Splitu, koji je inače u ovom pitanju potpuno nezainteresovan, što je za naše materijalističko doba više nego pohvalno.

ZA DIREKTORA GIMNAZIJE u Šibeniku Ukazom je postavljen g. Ilija Maričić, dosadašnji Načelnik Odjelenja za osnovnu nastavu, a g. Marko Triva, bivši direktor šibenske gimnazije postavljen je za administrativnog inspektora u Ministarstvu prosvjete.

RAZNI DRVENI SANDUCI i PAPIR ZA OMOTAVANJE dobivaju se u upravi N. Tribune.

DILETANSKA SEKCIJA SOKOLSKOG DRUŠTVA, dala je u nedjelju reprizu Nušićeve drame »Pokojnik«, koja je kao i premijera, vrlo dobro uspjela.

DRAŽESNA GCA GUERRINA ROSSI, kćerka našeg uvaženog sugrađanina industrijalca g. Nikole Rossi-a i g. Tomislav Dominis adv. pripravnik vjenčaće se 22 ov. mj. Sretnim mladencima i njihovim obiteljima naše iskrene čestitke.

ZLATARSKA RADNJA
Ante Fantulin - Šibenik

Inik vlade u Zagrebu

ustanka sa g. dr. Vlatkom Mačekom, pretsj.

D. Cvetković izišao je u šetnji kroz zapreva trga, sakupljeni svijet srdačno ga je pozda iz mase predala mu buket jorgovana uzvi dragi gospodine pretsjedniče. Od srca vas vam uspjeh u vašem nastojanju da riješite ste uspješno riješili mnoga socijalna pitanja, oprimjeti i rješenju drugih i težih pitanja.«

Beograd imun protiv stvaranja panike

Pod tim naslovom piše berlinski »Völkischer Beobachter« o javnom mijenju u Jugoslaviji, pa kaže među ostalim, da je držanje pojedinih zemalja prema engleskom stvaranju panike zadnjih dana bilo dobro mjerilo za to, koji se narodi osjećaju jakima i samopouzdanim, a kod kojih opet manjka taj osjećaj samopouzdanja. Činjenica, da britanske fantazije o ugroženju u Ateni i Bukureštu ne dovode jednostavno do bezglavosti, pokazuje, da se u Rumunskoj i Grčkoj nipošto ne vesele nad samovoljno preuzetom garancijom po Engleskoj za te zemlje. Ali prije svega se i u Beogradu pokazalo dobre živce prema plitkim razlozima engleske štampe, koji su željeli prikazati vjerovatnim neko »ugroženje« Jugoslavije po silama osovine.

Štampa u Jugoslaviji nije se dala smesti u svom zdravom prosuđivanju veli dalje »Völkischer Beobachter«. Ona je sasvim ispravno englesku nervozu spoznala kao znak slabosti, pa je odmah nabacila i pitanje, u čemu se zapravo sastoje te garancije, koje je Engleska preuzela za navodno ugrožene države. Pri tom se naročito ističe, da su Njemačka prema Rumunjskoj i Italija prema Grčkoj već dale odgovarajuće izjave još prije, nego što su se Pariz i London pojavili sa svojim netraženim jamstvima. U koliko se u Beogradu uopće izjavljivala kakva bojazan, onda samo ta, da bi zapadne sile mogle doći na pomisao preuzimanja »jamstva« i za Jugoslaviju i time je uvući u svoju opasnu igru. Ni kod jamstva za Grčku i Rumunjsku ne radi se — tako prikazuje »Völkischer Beobachter« mišljenje Beogradske štampe — toliko o pomaganju tih država po Engleskoj, koliko o špekulacijama, kako i u čemu bi ti »zajamčeni« mogli koristiti britanskoj politici zaokruživanja

Pobuđuje zadovoljstvo, završuje svoja izlaganja „Völkischer Beobachter«, kad se može ustanoviti, da narodi sa zdravim političkim instiktom u cijeloj bitnosti prepoznavaju to londonsko ratno kuškanje, koje se nimalo ne ustručava ni pred najgorim lažima i izmišljotinama. Jugoslaviji, koju zaista vežu najbolji prijateljski odnosi koli s Njemačkom toli i s Italijom, nije nipošto potrebno, da se o svojoj sigurnosti daje podučavati iz Londona, gdje se Balkan bez svakog dubljeg poznavanja njegovih životnih zakona smatra samo običnom šahovskom daskom podmukle ratne politike i gdje se misli samo na vlvstitu prednost čak i onda, kad se govori o navodno ugroženoj nezavisnosti tih naroda. Budni smisao za činjenice, koji već odavno odlikuje vanjsku politiku Jugoslavije, ne može se zavesti u bludnju nikakvim prozirnim smicalicama. Beograd ostaje vjeran načelima, koja su u zadnje vrijeme u najvećoj mjeri promicala procvat Jugoslavije i njeno unutrašnje kosolodiranje, a koja će joj još i nadalje biti od koristi.

Oštra potsavezna igra u Splitu

»Majstor s mora« — »Ašk« 2 : 1

Kako se u potsaveznom prvenstvu — isto kao i u državnom — preostale još samo 2 do 3 utakmice, to je veliki interes vladao za današnji susret između „Majstora" i „Aška". Objektivni sportisti nadali su se, da će viditi ljepu igru od strane „Majstora" i požrtvovnost od strane „Ašk-a". Međutim igrači „Majstora" su drukčije odlučili. Istina igrali su dosta oštro i borbeno, ali rastrgano i nekorisno. Dok je „Ašk" igrao dugim loptama preko krila, »Majstor« nije uopće radio sa krilima, koja su ostala bez posla. Šta je najgore srednji red je igrao suviše defanzivno i nimalo se nije trudio, da „hrani" svoju navalu dugim loptama. Drugim riječima igrao je u širini a ne u dužini što je stara mana igrača bivšeg »Vuka«, koja se ne može još nikako da iskorijeni. Ako dodamo još da su igrači „Majstora" lošc dodavali onda će biti svakome jasno, da je „Ašk" bio mnogo nadmoćniji u polju od pobjednika, koji bi trebao da izvrši neke izmjene u teamu. Preporučili bi smo „Majstoru«, da pokuša sa halves-linijom iz pomlatka, jer su to miadi igrači, koje je g. Luka mogao da lakše uputi kako treba moderno i pravilno igrati, nego stare igrače. Volili bismo da vidimo kako bi se „Majstor" hvatao u koštac, kad bi imao srednji red, koji se odmah rješava lopte i koji šalje odmah krilima. Onda bi sigurno spo ke bile više u protivničkom kaznenom pro storu, nego li sada. Naravno budu li i da lje kombinirali umjesto da pucaju, biće i vijek kubure sa navalom. Sve su ovo star greške igrača bivšeg »Vuka« i kako smo t odavno naglasili, treneru je teško da iskup jednom stalom igraču njegove mane do će mlađem mnogo lakše. Stoga, misli „Majstor" da uđe u ligu, pa bila to i II., o mora da izvrši promjene među igračima momčadi, ne zaboravivši ni lijevog bek koji je sada van forme, jer šalje napre suviše duge ili visoke lopte, koje su skro neupotrebive. „Ašk« je bio vrlo poletan brz i mnogo tačniji u dodavanju od svo protivnika, ali su njegovi navalni igrač vrlo loše pucali u gol i rijetko kada posla kakav ostar šut. Ovome se ne treba čudi jer nemaju svog igrališta ni trenera a be ovih uslova nema stalnog, nego samo ča sovitog, napretka.

Utakmica je inače bila dosta uzbudljiva i obilovala je brzim prodorima, koji s često svršavali munjevitim pucanjem u vra ta, iako se nije dobro ništanilo, već su nervo zni igrači pucali na sreću pa što Bog dad

SPLIT A. D.

Spašeni sudski spisi od požara

Iz Obrovca na Zrmanji

U noći između 15 i 16 tek. mjes. izgorjela je oo temelja najveća trokatnica u Obrovcu. Pretežni dio zgrade zapremao je ured sreskog suda. Gotovo svi sudski spisi su spašeni. Za spas sudskih spisa i pokućstva ide osobita zasluga požrtvovanom radu sudskog osoblja i žandarmerijske stanice, koji nijesu žalili truda, izlagajući se čak i pogibelji.

Koliko zgrada, toliko pokućstv stanara bili su osigurani, osim po kućstva apotekara Bertuzzi.

Sva sreća da nije bilo vjetra, je da je duvala obična obrovačka bu ra, bile bi izgorijele sve zgrade n donjoj strani varošice od suda d poljane pred poštom.

Požar bi se mogao bio u zametk utrnuti, da je funkcionirala štrcaljk vatrogasaca, jer požar nije zahvati bio nego neznatni dio krova na sje veroistočnom krilu. Naknadno pri skočili su u pomoć vatrogasci iz Ši benika.

I ovom prilikom moramo istaknuti kako mnoge općine u Primorskoj ba novini, u današnjim svojim nesreće nim prilikama, ne mogu da odgova raju komunalnim zadacima. Općine po zakonu dužne su da se staraju o va trogastvo. Pita se, kako će općine moći da se staraju, kada nijesu u stanju da podmiruju ni najpreče svoje potrebe? U pitanju su životi i i movina općinara, pak bi nadzorna vlast morala preduzeti najstrože mjere da se ovo žalosno stanje popravi.

Biograd n-m

Novi vozni red

Biograd na Moru, 9 aprila 1939.

Novi parobrodski vozni red u kom nema nijedne brze pruge za Biograd, u kome jedini „bili vapor", koji tiče Biograd, staje na sidro (!), i izra đen je na osnovu **realnih potreba pojedinih mjesta našega Primorja . . . . ! ! !**

To nije ništa novo!

Jadranska plovidba d, d., koje prima pristojnu državnu subvenciju, ne prestaje da nas izuenađuje, ako je uopće moguće da nas iznenadi. Ali svejedno, ona je doslijedna svojim namjerama i . . . . . neka joj bude Mi znamo da to nebi tako izgledalo kad bi u Jadranskoj plovidbi d. d. bilo nekoliko akcionera iz Sjev. Dalmacije, koji bi znali štititi naše interese. Ali, kako rekosmo. . . . . neka im bude.

Mi to shvaćamo i već smo prešli preko toga, druga nas briga mori! Neznamo na koji način da upotrebimo naše molove i pristanište, kad već nisu za pristajanje brodova Jadranske plovidbe d.d. Državnu blagajnu a i Biograd koštaju para i upotrebiti ih se mora. Jedni predlažu ovo, drugi ono pa se teško u tome složiti, ali izgleda da će se i tu naći neko sretno riješenje.

Evo u čemu je stvar:

Poznato je da je Jadranska plovidba d.d., vrlo dobre čudi. Ona nastoji da svakome ugodi, pa tako i nama. Kad već nije mogla da nam da brze pruge (slabi mulovi, struja, slano more itd.) ona nam je omogućila da svakog po nedjeljka gledamo na sto metara od mula, jedan njen »bili i lipi vapor« koji se tu zadržava, reda radi tek 2 do 3 minuta, toliko da nam želja mine. A mi ćemo to dabome iskoristiti. Usput ćemo upotrebiti i naše pristanište. Ali kako? U tome se razilazimo. Jedni kažu da bi trebalo na obali sagraditi tribine da bi se bolje vidjelo cijeli parobrod (i kapetan) a drugi opet kažu da bi trebalo pred taj »vapor« (Jadr. plov. d.d.) poći sa flotom gajeta i usput mu prirediti počasni koncerat najmodernijim glazbalima (kao stari lonci, late, lijepe riječi, razbijeni pijati itd.). Vidjećemo što će od ovoga biti »primljeno«, ali izgleda ovo posljednje. Neki još kažu da bi trebalo i malim prugama pokloniti malo više pažnje, treba i njima prirediti ovacije.

Ali neka bude što bude mi još uvijek neznamo zašto je sagrađeno naše novo i prostrano pristanište....

mi - - -.

Prof. MIRKO LEŽAIĆ

15

(Lične uspomene)

O ZASLUŽNIM POKOJNICIMA NAŠEG KRAJA

Zar ćete se i tada latiti toga sredstva, hoćete li, zaboravljajući viši cilj, gledati u jednu srdalu pušku? Pametni kao što jeste, ni vi ni hrvatski narod ne bi nogao pri tome ostati, nego bi došao do drugog uvjerenja. A imamo već i živih primjera. U Zagrebu i Pragu, omladina koja je u političkom pogledu bila najbliža stranci prava i uza nju pristajala, izražava danas druge osjećaje prema Srbima, nalazi nešto u Srbima što je mnogo vrijedno i što u velike može da pomogne ostvarenju velikih narodnih ideala, mnogo više i mnogo bolje nego li ona puška . . . Dolazi se do druge misli, do **narodne misli.** *Jedna misao koja bi nam mogla, a to je glavno, pripraviti drukčiju budućnost, bolju i sretniju nego li je sadašnost i prošlost od nekoliko vijekova, jedna misao koja bi nas mogla dovesti do narodne slobode. A kad dođete do ovoga spoznanja, tad ćete u isto doba reći da najveću i najbolju snagu u takovom radu mogu doprinijeti one mase našeg naroda, u kojima je najbudnija narodna svijest. Vi znate koliko je budna ta svijest u onom našem narodu, koji se dići imenom srpskim; vi znate kakova je čudesa počinila ta svijest naroda koje je u početku ovog vijeka, samim svojim mišićama protiv još silne osmanske carevine, povratio sebi državu i oslobodio otadžbinu na jednom kraju, a na drugom sačuvao luč slobode i nezavisnosti.«* (**Dubrovnik**, *13 - II - 1898 broj 14*)

U Bečkom parlamentu, 17 novembra 1899 g., prigodom rasprave o ukidanju novinske biljegovine d-r D. Baljak izrekao je magistralni govor koji je odjeknuo nadaleko. Novosadski **Branik** *u braju 134 od 1899 god. donio je na prvom mjestu oduševljeni članak svoga dopisnika iz Beča (N. Đ. B.), u kome se između ostaloga veli ovo: »Cijeli govor d-ra Dušana Baljka imao je na sebi nečega dostojanstvenog, nečega neobičnog, što se u bečkoj zastupničkoj kući rijetko čuje. A velim zato, da je cijela besjeda puna dostojanstva i neobičnosti, što je potekla iz uma vanredno obrazovana i darovita čovjeka, a potekla još iz poštena srca. Nema u njoj bombastičnosti. Prava istina u njoj, to je ta neobičnost. Baljak je govorio i svaki je osjećao, da istinu govori, a govorio je tako, da su ga morali slušati i oni, kojima je Srpstvo i pojam Srpstva deveta briga. Umjesne riječi učinile su svoje. Pomislite samo, velik broj Nijemaca bio je baš opkolio Baljka! Ali to nije sve. Ti isti Njemci, za koje kažu da bi nas popili u čaši vode, oto ti Njemci stoje, slušaju, dive se i vele srpskom poslaniku, da dobro govori i na kraju njemačke desnice stiskaju srpsku ruku! Stiskaju je iz ubjeđenja, iz iskrenosti jer to se »neviđeno čudo« dogodilo pred licem Čehâ, Poljakâ, pred licem cijele kuće. Pa tek Česi! Sirote ruke Baljkove, te se umoriše, dok su se rukovale sa mladočeškim poslanicima. Mladočesi su i ovom prilikom pokazali, da ih zanima srpska stvar i da dobro znaju gdje nas tišti. Njesam se mogao dovoljno načuditi kad sam opazio, da se i najugledniji članovi češkoga plemstva skupljaju oko Baljka. Češko plemstvo rijetko kad da pazi što drugi govore. D-ra Dušana Baljka slušali su sa zapetom pažnjom. Pri svršetku govora zasebito su najiskrenije čestitali Baljku graf Belkredi, graf Černin i graf Lažinski. Mogu vas najpouzdanije izvjestiti, da je govor d-ra Dušana Baljka učinio golem i trajan utisak na cijelu kuću. Ne treba zaboraviti, da smo danas za sebe zadobili kraj slavenske struje i simpatije dobrog dijela njemačkih poslanika. Od kakva je značaja naklonost Njemaca, koji su prema nama uvijek neprijateljski bili, može se samo onda prosuditi, kada se znaju prilike u Carevinskom vijeću. Nema sumnje, da je to značajan dobitak kako za srpskog poslanika kao govornika, tako isto za pravednu našu stvar. Nije ni mudro ni pametno povjerovati u ono što u prvi mah izgleda da je za vjerovanje. Ali onakva iskrenost jednog dijela njemačkih poslanika, koja se manifestovala pred licem cijele kuće, takva iskrenost mora imati po nas kad tad i svojih dobrih posljedica. Dalmatinska Srpstvo je brojem vrlo slabo zastupljeno u Carevinskom vijeću. Te zato sa praktičnog gledišta moramo težiti, da zadobijemo simpatije svih političkih elemenata u Austriji. Samo ćemo na taj način imati tvrda oslonca za bolju budućnost. Da se do toga dođe, zato treba htjeti, zato treba dobra glava. A Baljak baš hoće, a Baljak je i glava! Možemo biti sretni, što je Baljak, čovjek opsežne i svestrane inteligencije, vrlo darovit, vlada raskošnim retorskim znanjem, a drži se onoga umjerenog i finog takta, koji i neprijateljima mora imponovati. Baljaku su se sami Njemci divili na onoj čistoj i otmjenoj njemštini. S takvim se duševnim snagama osvajaju političke simpatije i samo se tako dolazi do političkog renomé-a. I Baljak je za ovo kratko vrijeme, od kako je zastupnik, stvorio sebi lijep politički renomé. Sada d-r Dušan Baljak ima prava kao predstavnik srpskog naroda učestvovati u svima debatama od općeg interesa. Na Baljka se sve više poklanja pažnje, a to je vrlo velika dobit.*

(*nastaviće se*)

Tisak i vlasnik: „TIPOGRAFIJA", štamparsko novinsko i knjižarski zavod, za tiskaru i uredništvo odgovara: direktor Hamilkar Vitaliani, Sibenik.